

Wioletta KAŁAMUCKA

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Instytut Nauk o Ziemi
Lublin, Polska
e-mail: wkalamuc@biotop.umcs.lublin.pl

PARKI KULTUROWE W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

słowa kluczowe: parki kulturowe, plan zagospodarowania przestrzennego,
województwo lubelskie

WPROWADZENIE

Park kulturowy jako formę ochrony wprowadziła Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (*Ustawa...*, 2003). Poprzedziły ją szeroko zakrojone, pionierskie w skali Europy prace zmierzające do rozszerzenia formuły ochrony pojedynczych zabytków, czy też zespołów architektonicznych tak, aby objąć ochroną najcenniejsze, zabytkowe krajobrazy kulturowe Polsce. Według wstępnych przewidywań opartych na badaniach specjalistów z Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków wynika, że na terenie Polski co najmniej 800 obszarów zasługuje na szybkie uznanie za parki kulturowe (Rulewicz, 2004). Wiele środowisk z faktem powołania nowej formy ochrony wiąże nadzieję zarówno na zachowanie i odnowę walorów dziedzictwa kulturowego krajobrazu jak i na stworzenie możliwości aktywizacji gospodarczej, zwłaszcza dla rozwoju turystyki.

Celem pracy jest przedstawienie stanu zaawansowania prac nad powołaniem parków kulturowych w województwie lubelskim, obejmującym interesujący kulturowo obszar wschodniego pogranicza. Przedstawione zostanie ich przestrzenne rozmieszczenie, a także spostrzeżenia dotyczące możliwości objęcia ich wzmiankowaną formą prawnej ochrony. Jako źródła opracowania wykorzystano dostępną literaturę, dane z oficjalnych stron internetowych instytucji zajmujących się ochroną dóbr kultury i środowiska, a przede wszystkim materiały archiwalne Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie.

STAN OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Województwo lubelskie wyróżnia się swoistymi cechami dziedzictwa kulturowego. Należą do nich:

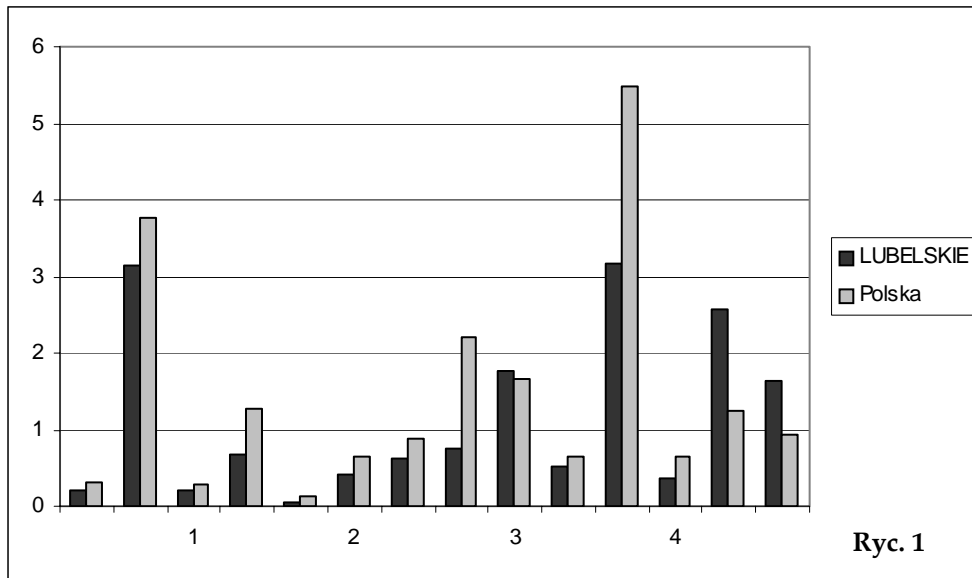
1. wielokulturowość uwarunkowana ukształtowanymi podziałami historycznymi (pogranicze polsko - ruskie, granica wpływu Rzymu i Bizancjum) i osiedlaniem się tu różnych narodowości: Żydów, Ormian, Tatarów, Holendrów, Niemców,
2. dobry stan zachowania obiektów kultury ludowej i tradycji ludowych,
3. występowanie licznych i cennych w skali ponadregionalnej obiektów archeologicznych i architektonicznych (budowle sakralne, obronne, rezydencjalne, budownictwa wiejskiego, układy urbanistyczne, nekropolie).

Najcenniejsze obiekty objęte zostały ochroną prawną. Według Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków na koniec 2007 r. spośród 62878 obiektów nieruchomości wpisanych do Rejestru Zabytków w Polsce najwięcej znajdowało się w województwach: dolnośląskim (7844) i wielkopolskim (6680), najmniej natomiast w świętokrzyskim (1525) i podlaskim (2208). Województwo lubelskie z liczbą zabytków nieruchomości 3526 (w tym 37 wielkoobszarowych) zajmowało 9 pozycję. Specyfiką województwa lubelskiego jest duży udział obiektów sakralnych (786), cmentarzy (459) oraz mniejszych obiektów, takich jak: obiekty małej architektury, najczęściej parkowej (pawilony, fontanny), pomniki, ogrodzenia, bramy itp. (293) (www.kobidz.pl, 2008). Nasycenie obiektami zabytkowymi województwa lubelskiego na tle Polski przedstawiono w postaci wskaźnika liczby zabytków na 100 km² powierzchni województwa (ryc. 1).

Przedstawiona charakterystyka ilościowa, która dla województwa nie jest szczególnie korzystna, nie odzwierciedla wysokich walorów kulturowych województwa. Na jego obszarze znajduje się bowiem wiele obiektów o dużym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego Polski, Europy, a nawet kultury ogólnoswiatowej. Najcenniejszym jest Stare Miasto w Zamościu stanowiące przykład dobrze zachowanego, „idealnego” miasta renesansowego, wpisane na listę Światowego Dziedzictwa Kultury i Natury UNESCO w 1992 r. O randze województwa świadczy ustanowienie 4 obiektów Pomnikami Historii. Są to: zespół zabytkowy Kazimierza Dolnego i historyczny zespół miasta Zamościa w zasięgu obwarowań XIX wieku (powołane w 1994 r.) oraz historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny Lublina i zespół pałacowo - parkowy w Kozłowie (powołane w 2007 r.). Podkreślić również należy, że trzy znajdujące się w Lublinie obiekty: kościół św. Stanisława wraz z klasztorem dominikanów, kościół Św. Trójcy i pomnik Unii Lubelskiej zostały zgłoszone do wpisania na Listę Dziedzictwa Europejskiego (obok Stoczni Gdańskiej, Wzgórza Lecha w Gnieźnie i katedry na Wzgórzu Wawelskim w Krakowie).

O kulturowym dziedzictwie omawianego obszaru stanowią nie tylko wpisane do rejestru obiekty zabytkowe, ale również liczne obiekty architektury, zwłaszcza

drewnianego budownictwa wiejskiego, stanowiska archeologiczne i kształtowany przez stulecia krajobraz kulturowy, które nie są objęte ochroną prawną. Zachowaniu walorów najcenniejszych obszarów ma służyć ustanowienie parków kulturowych.

Ryc. 1. Zabytki nieruchome wpisane do Rejestru Zabytków w przeliczeniu na 100 km² w województwie lubelskim i w Polsce . Stan na 31.12. 2007 r.

- 1.założenia przestrzenne, 2.obiekty sakralne, 3 budowle obronne, 4. obiekty użyteczności publicznej, 5.zamki. 6.palace, 7. dwory, 8. parki i ogrody 9. folwarki, 10. budynki gospodarcze, 11.domy mieszkalne. 12.budownictwo przemysłowe, 13. cmentarze 14. inne, 15.ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.kobidz.pl, 2008.

Fig. 1. Historic monuments on 100 km² in Lublin voivodeship and Poland. State on 31.01 2007.

1. Spatial arrangements, 2.sacred objects, 3. objects of defensive building, 4. buildings of public usefulness, 5. castles, 6. palaces, 7. country manors 8. historical parcs and gardens, 9. granges, 10. economic buildings, 11. habitable houses, 12. industrial building, 13. cemeteries, 14. different objects, 15. totality.

Source: by author on base: National Centre for Historical Monument Studies and Documentation.

ETAPY POWSTAWANIA KONCEPCJI PARKÓW KULTUROWYCH NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Działania na rzecz udokumentowania walorów krajobrazu kulturowego i ich ochrony w skali województwa mają swoje źródła w realizowanym w połowie lat dziewięćdziesiątych dla całej Polski V Programie Rządowym „Ochrona i Konserwacja Zabytkowego Krajobrazu Kulturowego” kierowanym przez prof. dr hab. arch. Janusza Bogdanowskiego. W raporcie końcowym z realizacji programu wyznaczono obszary o dużych walorach krajobrazu kulturowego, zasługujące na prawną ochronę. W na terenie objętym obecnie granicami województwa lubelskiego wyróżniono:

dziewięć obszarów określonych jako krajobrazy kulturowe proponowane na listę zabytków, trzy jako krajobrazy kulturowe o dużych walorach naturalnych, dwa (Roztocze i okolice Kazimierza Dolnego) jako obszary o walorach w skali parków krajobrazowych i kulturowych oraz w północnej części obszar o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi i obiektami budownictwa ludowego. Ponadto wskazano trzydzieści pięć obiektów lub mniejszych miejscowości oraz trzy miasta o szczególnych wartościach. Należy zaznaczyć, że wśród 15 krajobrazów kulturowych Polski określonych jako najcenniejsze znalazł się rejon Kazimierza Dolnego i Nałęczowa (*Zarys koncepcji...*, 1996).

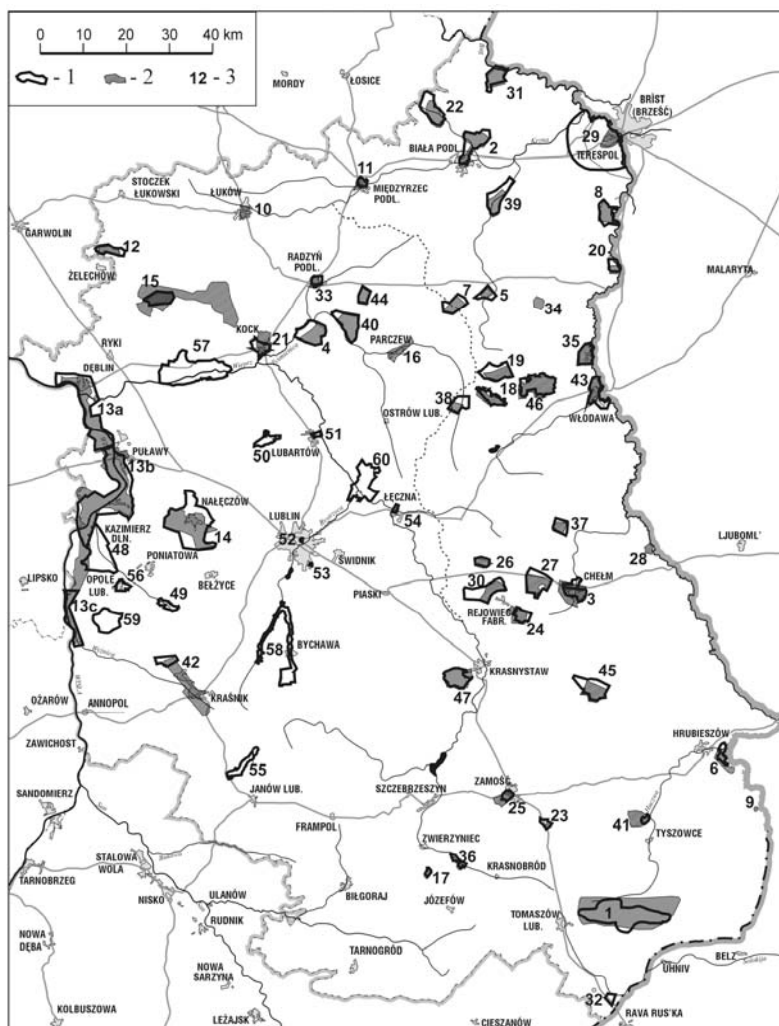
W 1998 r. podjęto prace zmierzające do bardziej szczegółowego wyznaczenia obszarów zasługujących na prawną ochronę. Opracowania wykonane dla poszczególnych województw wchodzących obecnie w obręb województwa lubelskiego uzgadniano z właściwymi organami władz konserwatorskich. W tym miejscu zaznaczyć należy, że w województwie lubelskim w ówczesnych granicach opracowanie nie zostało dokończony – nie opracowano dokumentacji do wyznaczenia parków kulturowych w części centralnej i południowej. Po reformie administracyjnej przystąpiono do syntezy wyników, trudnej w realizacji, bo mającej swoje źródła w różnym czasie wykonywania opracowań i różnej interpretacji metody wydzielenia i waloryzacji jednostek architektoniczno-krajobrazowych. Synteza wyników, dla województwa w nowych granicach opracowana przez Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, uzyskała w 2000 r. uzgodnienie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie i znalazła się w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego uchwalonym w czerwcu 2002 r. (*Plan....*, 2002). W ramach prac nad aktualizacją Planu w 2005 r. Biuro Planowania zleciło Wojewódzkiemu Ośrodkowi Badań i Dokumentacji Zabytków dokonanie oceny i delimitacji zawartych w planie parków kulturowych. W wyniku szczegółowych badań źródłowych i terenowych posługując się rekomendowanym przez Radę Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury opracowaniem: „Zasady tworzenia parku kulturowego, zarządzania nim oraz sporządzania planu jego ochrony” stworzono dokumentację poszczególnych parków i dokonano szczegółowej analizy ich granic. Ostatnim etapem było wyznaczenie w 2006 r. przez ROBiDZ w Lublinie parków kulturowych na obszarze południowej części dawnego województwa lubelskiego, pominiętej w poprzednim etapie prac. Ośrodek posłużył się własną metodą, uwzględniającą zasady tworzenia parku kulturowego zawarte we wspomnianym wcześniej dokumencie (*Delimitacja....*, 2006).

PARKI KULTUROWE W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W ŚWIETLE KONCEPCJI ZAWARTEJ W PLANIE PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA WOJEWÓDZTWA I JEJ AKTUALIZACJI

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego z 2002 r. wskazano do objęcia ochroną w postaci parku kulturowego 47 obszarów (ryc.2, numery 1-47). Podczas aktualizacji koncepcji w 2005 r. dokonanej przez ROBIDZ w wyniku szczegółowej analizy zaproponowano szereg zmian. Dotyczyły one zwłaszcza przebiegu granic parków oraz wskazania zasługujących na ochronę obszarów nie uwzględnionych w projekcie. Jedynie dla dwóch proponowanych do utworzenia parków: Florianka i Wołyńskiego sugerowano pozostawienie w przyjętych w Planie granicach, dla czterdziestu dokonano korekty zasięgu. W przypadku pięciu parków kulturowych: Kryłowski, Łukowski, Parczewski, Romanowski i PK-Świerże zalecano odstąpienie od ich tworzenia ze względu na brak dostatecznego nasycenia walorami krajobrazu kulturowego i przyrodniczego lub duże przekształcenia. Największe zmiany dotyczyły rozszerzenia zasięgu parku fortecznego: Umocnień Twierdzy Brzeskiej, posiadającego walory o randze europejskiej, pomniejszenia Urzędowskiego PK ze wskazaniem na możliwość utworzenia w jego wschodniej części obejmującej Kraśnik z zachowanym średniowiecznym układem urbanistycznym osobnego parku oraz podziału Nadwiślańskiego PK na cztery mniejsze części. Wskazano również obszary nie objęte koncepcją a warte ochrony (*Delimitacja...*, 2005). Część z nich znalazło się w kolejnym opracowaniu ROBIDZ z 2006 r. Wytypowano wówczas 13 nowych parków kulturowych (ryc. 2. numery 48-60). Oceniając rangę walorów, stan ich zachowania oraz zagrożenia autorzy delimitacji wskazali dziewięć parków, które należałoby utworzyć w pierwszej kolejności. Są to: Nadwiślański PK, PK Renesansowego Założenia Lokacyjnego Zamościa, PK Umocnień Twierdzy Brzeskiej, Jabłoński PK, Kodeński PK, Bialskopodlaski PK, PK Dolnego Wieprza, PK Środkowej Bystrzycy i Kosarzewki oraz Lubelski PK – Południowy (*Delimitacja...*, 2006).

Powierzchnia parków w tak wyznaczonych granicach wynosi około 300 km² czyli 1,2 % powierzchni województwa lubelskiego.

W przedstawionej koncepcji widoczna jest nierównomierność w rozmieszczeniu parków. Większość z nich położona jest w północnej części województwa, wzdłuż dolin Wisły i Bugu oraz w okolicach Chełma i Zamościa. Według podziału fizycznogeograficznego (Kondracki, 1998) największą liczbę parków kulturowych wyznaczono na Równinie Parczewskiej (6), ponadto na Równinie Łukowskiej, w Kotlinie Chodelskiej, na Wysoczyźnie Lubartowskiej w Pradolinie Wieprza, na Garbie Włodawskim i Pagórach Chełmskich (po 5). Żadnego nie projektuje się na Równinie Biłgorajskiej, Płaskowyżu Tarnogrodzkim, Roztoczu Południowym. Analizując rozmieszczenie na tle podziału administracyjnego, istotnego dla procedury powoływania parku i wypełniania funkcji ochronnych stwierdzono występowanie parków kulturowych

Ryc. 2. Parki kulturowe w województwie lubelskim.

1-ganice parków według aktualizacji Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie
 2-zasięg parków według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego 3-numery parków odpowiadające nazwom umieszczonym pod ryciną.

1. Archeologiczny PK, 2. Białkopodlaski PK, 3. Chełmski PK, 4. Czemiernicki PK, 5. Horodyski PK, 6. Hrubieszowski PK, 7. Jabłoński PK, 8. Kodeński PK, 9. Kryłowski PK, 10. Łukowski PK, 11. Międzyrzeczki PK, 12. Mysłowski PK, 13. Nadwiślański PK, 14. Nałęczowski PK, 15. Okrzejski PK, 16. Parczewski PK, 17. PK Florianka, 18. PK Hola, 19. PK Horostyta, 20. PK Jabłeczna, 21. PK Kocka, 22. PK Leśna Podlaska, 23. PK Łabunie, 24. PK Rejowiec, 25. PK Renesansowego Założenia Lokacyjnego Zamościa, 26. PK Siedliszcze, 27. PK Stołpie, 28. PK Świerże, 29. PK Umocnień Twierdzy Brzeskiej, 30. Pawłowski PK, 31. Podlaski PK, 32. Południoworoztoczański PK 33. PK, Radzyński 34. PK, Romanowski 35. PK, Różański 36. PK, Roztoczański PK, 37. Sawiński PK, 38. Sosnowicki PK, 39. Studziański PK, 40. Suchowolski PK, 41. Tyszowiecki PK, 42. Urzędowski PK, 43. Włodawski PK, 44. Wołyński PK, 45. Wojsławicki PK, 46. Wyrzycki PK, 47. Żółkiewski PK, 48. Archeologiczny PK Dolnej Chodelki, 49. Chodelski PK, 50. Kozłowiecki PK,

51. Lubartowski PK, 52. Lubelski PK Wschodni, 53. Lubelski PK Południowy, 54. Łęczyński PK, 55. Modliborzycycki PK, 56. Opolski PK, 57. PK Dolnego Wieprza, 58. PK Środkowej Bystrzycy i Kosarzewki, 59. Wrzelowiecki PK, 60. Zawieprzycy PK.

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie.

Fig. 2. Cultural Parks in Lublin Voivodeship.

1-park's boundaries according to Regional Centre for Historical Monument Studies and Documentation in Lublin 2-park's areas according to Spatial Development Plan of Lublin Voivodeship 3-park's numbers in accordance with names upper figure

Source: by author on base of evidence of Spatial Development Bureau in Lublin.

w każdym powiecie za wyjątkiem świdnickiego. Utworzenie siedemnastu parków będzie wymagało porozumienia co najmniej dwóch gmin, w tym cztery parki obejmą gminy sąsiadujących ze sobą powiatów. Dwa parki mają charakter parków transgranicznych w skali województwa i kraju. Są to: PK Twierdzy Dęblińskiej, gdzie część przedpoła twierdzy znajduje się na terenie województwa mazowieckiego oraz PK Umocnień Twierdzy Brzeskiej z twierdzą na obszarze Białorusi.

Wyznaczone parki są zróżnicowane pod względem rangi walorów kulturowych. Według oceny dokonanej przez RIOBIDZ dwadzieścia trzy obiekty reprezentują walory o randze ponadregionalnej (w tym dla pięciu użyto określenia „wyjątkowe w skali europejskiej”), trzydzieści osiem walory o randze regionalnej a pięć - lokalnej.

Opracowanie ROBIDZ nie zawiera typologii parków. W kontekście bogatego i usystematyzowanego materiału dokumentującego koncepcję parków kulturowych dla województwa warto wskazać podstawowe ich rodzaje. Ze względu na przedmiot ochrony i walory kulturowe rysuje się podział na siedem kategorii: archeologiczne, forteczne, zabytkowe centra miast, rezydencjalne, sakralne, mniejszych miejscowości z zachowanym historycznym układem urbanistycznym, harmonijnego krajobrazu z zachowanymi obiektami zabytkowymi różnych kategorii.

Omówiona koncepcja zawarta w zatwierdzonym Planie przestrzennego zagospodarowania województwa lubelskiego nie znalazła przełożenia na planowanie w skali gmin. Zapis o utworzeniu parku kulturowego znalazł się w ośmiu miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin (Wisznice, Jabłoń, Kodeń, Leśna Podlaska, Łabunie, Miejskiej Zamość, Terespol, Tomaszów Lubelski) i w czterech studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Łomazy, Janów Podlaski, Piszczac) (*Delimitacja...*, 2006).

PODSUMOWANIE

Przedstawiona charakterystyka projektowanych parków kulturowych w województwie lubelskim ukazuje ich duże zróżnicowanie pod względem zajmowanej powierzchni, typów krajobrazu i walorów. Jest to propozycja ekspercka, w tworzeniu której nie brały udziału ani samorządy gminne, ani lokalni liderzy, towarzystwa regionalne, organizacje pozarządowe, tym bardziej właściciele nieruchomości. Sama

koncepcja jest bardzo cenna. Wymagała dużego wysiłku włożonego w rozpoznanie zasobów krajobrazu kulturowego województwa. Wydaje się jednak niejednorodna, co wynikało również z przyczyn niezależnych, jak chociażby zmiana podziału administracyjnego i wymaga uzupełnień, zwłaszcza środkowej i południowej części województwa.

Rozważania na temat parków kulturowych w kontekście ich praktycznego tworzenia i funkcjonowania skłaniają do refleksji nad realnością wdrożenia tej koncepcji w życie. Czy znajdzie ona zwolenników na poziomie gmin, gdzie mają być podejmowane decyzje o ich ustanowieniu. Barrierami mogą się okazać zarówno finansowe koszty, których wymaga stworzenie planu miejscowego a potem planu ochrony, jak i ograniczanie praw własności związane z realizacją planu. Można przypuszczać, analizując tryb ustanawiania i funkcjonowanie istniejących parków kulturowych w innych województwach, że większe szanse na ustanowienie parku mają obszary o wyjątkowych walorach kulturowych lub te, w których obiekty zabytkowe stanowiące o głównych walorach parku posiadają jednego lub niewielu zainteresowanych promocją właścicieli.

Zainteresowanie powoływaniem parków kulturowych na poziomie gmin w województwie lubelskim jest znikome. Do tej pory nie utworzono żadnego parku. Mimo umieszczenia ich w zatwierdzonym planie przestrzennego zagospodarowania województwa tylko nieliczne gminy uwzględniły ten fakt przy tworzeniu własnych planów lub studiów. Ma to związek z obawami samorządów przed wprowadzeniem jakichkolwiek form ochrony, które ograniczałyby swobodę inwestowania. Wynikają one w dużej mierze z braku świadomości, co do wartości zachowanego w krajobrazie dziedzictwa a przy tym również niewiedzy czemu służy park i jakie korzyści wynikają z jego utworzenia.

Ochrona krajobrazu kulturowego, zwłaszcza poprzez powoływanie parków kulturowych, gdzie odpowiedzialność za powstanie i funkcjonowanie przesunięta jest na poziom gmin jest przedsięwzięciem trudnym. Doniosłość problemu powinna skłaniać do podjęcia działań na wielu płaszczyznach. Z pewnością trzeba skierować wysiłki na szeroko pojętą, przemyślaną edukację w tym kierunku podejmowaną ze strony specjalistów. Nie może ona przybrać charakteru nieodpowiedzialnej agitacji, ale rzetelnych informacji, również ze wskazaniem konkretnych sposobów postępowania a zwłaszcza możliwości finansowania. Pożądane efekty przynieść powinna również aktywizacja lokalnych społeczności i poprawa jakości planowania dzięki udziałowi w zespołach projektantów szerszego grona specjalistów, w tym architektów krajobrazu i geografów. Do ochrony najcenniejszych krajobrazów kulturowych mogło by przyczynić się również wzmocnienie kompetencji w tym zakresie zarządców parków krajobrazowych. Parki krajobrazowe, których celem jest również ochrona krajobrazu kulturowego i wymagające, podobnie jak parki kulturowe, sporządzenia planu ochrony, zajmują w województwie lubelskim niemal 10 razy większą powierzchnię niż projektowane parki kulturowe.

LITERATURA

- Delimitacja Parków Kulturowych. Ocena aktualności planu zagospodarowania przestrzennego woj. Lubelskiego. 2005: Opracowanie zespołowe Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego, KOBIDZ, ROBIDZ, t. 1 i 2. Lublin, materiały powielane.*
- Delimitacja Parków Kulturowych. Ocena aktualności planu zagospodarowania przestrzennego woj. Lubelskiego. 2006: Opracowanie zespołowe Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego, KOBIDZ ROBIDZ, t. 3. Lublin, materiały powielane.*
- Kondracki J., 1998: *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1-440.
- Oficjalna strona internetowa Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków: www.kobidz.pl. styczeń 2008.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, 2002, tom II: Kierunki polityki przestrzennej, Biuro Planowania Przestrzennego, Lublin, 1-133.*
- Rulewicz J., 2004: *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w świetle współczesnych problemów ochrony krajobrazu*. [w:] M. Kucharczyk (red.), *Współczesne problemy ochrony krajobrazu*, Zarząd Lubelskich Parków Krajobrazowych, Lublin, 47-50.
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (DZ.U. Nr 162, poz. 1568).*
- Zarys koncepcji Krajowego Systemu ochrony zabytkowych krajobrazów kulturowych w Polsce, 1996, Studia i materiały. Seria Krajobrazy, 16 (28), Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodowa Instytucja Kultury, Warszawa 1-40*
- Zasady tworzenia parku kulturowego, zarządzania nim i sporządzania planu jego ochrony, 2005: Instytut Architektury Krajobrazu, Politechnika Krakowska, Kraków.*

SUMMARY

CULTURAL PARKS IN LUBLIN VOIVODESHIP

This article concerns consideration of a new form of cultural landscape conservation - cultural parks in Lublin voivodeship. Office of Spatial Planning and Regional Centre for Historical Monument Studies and Documentation in Lublin indicated 60 areas, which may be created in the future as cultural parks in Lublin voivodeship. Cultural parks are created by local government. Any park to this time was not created. Efficiency of protection depends on level of education and consciousness of local community.